

visszatér ifjúkori képeihez, hogy nevet adjon nekik és megmagyarázza őket, újból megtalálja azt az irodalmi adományát, ami első munkáit oly lenyűgöző erővel ruházta fel. Akadtak, akik azt állították, hogy Aragon elvesztette költői erejét, mert felfedezte a valóságos világot, (— *le Monde réel*, ezt a nevet szándékszik művei új ciklusának adni —), holott a felületes előítélet azt tanítja, hogy csak a képzelt világ alkalmas költői festésre. Azt ugyan mi is elismerjük, hogy a valóságos világ felfedezése, pontosabban azoknak a valóságos tényeknek a felismerése, amik az elképzelések világát meghatározzák, heves vihart idéz elő annál, aki ezen a válságon át esik. De azután, amikor a szem megnyugszik, lecsillapodik, újból urává lesz tekintetének, s nyugodtan tekint a régen szemlélt dolgokra, amiknek alakját és méreteit új fény világítja meg. Aragonnak meg volt a bátorsága, hogy viszontlássá ifjúságának, első elvarázsoltságának és tragédiáinak a helyeit. S a bátorság és az átszenvedett megpróbáltatás jutalmaként újból megtalálja mindazokat az eszközöket, amikkel bírt, s amelyek ma az érett, világosan látó és határozott férfi fegyverei. Újból a régi költő, akinek stílusa ugyanolyan határozott, éles és merész — csak gazdagabb. Megint korlátlan ura az irodalom játékaiknak, s ha akarja ékesszóló, sőt emphatikus is tud lenni, ami pedig a tehetség és az izlés próbaköve: mindenkép' győzedelmesen állja ki a próbát. Ékesszólása és empházisa tartalmas; heves és népies nagyság benyomását kelti. Aragon, nagy író volt, mint az illúzió költője, mint a valóság írója nagy költő marad. Nagyob, mint eddig, mert teljesebb, mert a dolgok mindkét oldalát megvilágítja. A mű, amin most Aragon dolgozik, válasz azoknak, akik szerint a művész szegénnyé válik, ha tudatalattija aknamunkáját s lassu beérési folyamatait felismeréssel és akarrattal irányítja. A megismerés, emberj méltóságunk tudatosítása, élő összetartozandóságunk felfedezése nem árthat a szellemi alkotásnak és gyávák, defetisták azok, akik így kiáltanak: „Nem, nem akarok látni semmit! sem látni, sem tudni, sem hallani! Ne zavarjatok az álmodozásban!” Azt hiszik, hogy meztelenül, fegyvertelenül, tehetség nélkül maradnának, ha vállalnák a teljes valóságot. Valóban kegyetlen megpróbáltatás szembenézni a teljes valósággal s aki megteszi, egy ideig megrendül és bizonytalanná válik. De azután mily fönségesen jut maga és a mindenség birtokába! Mily hatalmas gazdagodás! Régi tehetsége megszásszorozva jön elő s a képzelet és az írás féme valódiiban, mélyebben cseng. Akit valaha is megszállott a költői ihlet, nem vesztheti el. De vállálnia kell a kockázatot: ihlete tisztában és messzebb hangzóan tér vissza. Nem is mint ingyen ajándék, hanem, mint növekedő hódítás, aminek immár biztos a birtoklása. Aragon új könyvében, ami igen jelentős haladás a Bázeli harangokhoz mérten s ugyanakkor folytatása, továbbfejlesztése a Paysan de Parisnak, az fog meg a leginkább, hogy írója mennyire uralja eszközét, anyagát, technikáját. Prózájának ideges gazdagsága, anélkül, hogy valamit is vesztené méltóságából, minden iramváltozást, szeszélyt, s elkalandozást megenged és igazol. (*Jean Cassou.*)

HERMANN WENDEL: DIE MARSEILLAISE (Europa Verlag, Zürich 1937)

H. Wendel könyve a dalnak és szerzőjének kitünő életrajzát adja, széles történelmi távlatokat nyitva meg a himnusz diadalmas pályájának felvázolásával. 1791. április 20.-án a Strassburgban állomásozó *Kellermann* tábornok felkérte *Claude Joseph Rouget de Lisle* mérnökkari kapitányt, hogy a banális és némileg elavult. Ca-ira és Carnagnole helyett írjon olyan forradalmi dalt, mely méltó kísérője legyen a szabadságért harcba induló néphadseregnek. Rouget de Lisle, a dilleltáns muzsikusz e

nap éjszakáján a történelmi eseményektől terhes órák lázában megírta a dalt, mely remek dinamikájával az egész emberiség izzó szabadságvágyát tükrözi. Másnap *Dietrich* polgármester lakásán adta elő magántársaságban a *Chant de guerre pour l'armée du Rhin*-t (a rajnai hadsereg dalát). Julius 25.-én a jakobinusok marseillei gyűlésén éneklük első ízben nyilvánosan. Sikere frenetikus. 1792 nyarán végigzúg Franciaországon a felhívás: „Citoyens, la Patrie est en danger!” Polgárok veszályban a haza! Marseille város önkéntesei is megindulnak és 28 napi gyaloglás után testileg elcsigázva, de dalos ajakkal vonulnak be a fővárosba, kezükben fegyver helyett a *Chant de guerre* egy példánya lobog. Páris másnap egyetlen mámoros melódiában oldódik fel. *Servan* hadügyminiszter százezeres példányban sokszorosítja a dalt és Valmynál szeptember 20.-án, — hol Goethe szavai szerint új világ születik, — mikor a néphadsereg először diadalmaskodik a poroszokon a Marseillaisel ajkukon mennek rohamra a hazafiak. Saint Just rajnai hadserege s a Carnot által személyesen rohamra vezetett sansculottok e dal örögi ritmusától tüzelve győzedelmeskednek.

A dal a szabadságot jelenti a zsarnoksággal szemben. Napoleon sutbadobja tehát, de Elbáról visszatérve, a nép kegyeit keresve ez induló hangjai mellett vonul be. Az elnyomatás évei alatt tilos a himnusz éneklése, de a népmegmozdulások alkalmával mindig újból felzúg. A negyvennyolcas forradalomban már messze a francia határokon túl is harsogják. „A civilizált emberiség reménység-himnuszává” nő. Külföldön a helyi viszonyokhoz alkalmazzák szövegét. A történelem előterébe kerülő munkásság változó szöveggel harci indulójává avatja és így születik meg a *Corsoise*, a korzikai vasutasok éneke és az Audorff-féle munkás Marseillaise, de ugyanugy lelkesítője a nemzeti törekvésekből fakadó mozgalmaknak: a lengyelek már 1792-ben lefordítják és a görög szabadságharcnak is szereplője. Magyar fordítását *Verseghy Ferenc* készítette el a leghübben: öld bajnok a gaz despotákat, — Kik embervérben fürdenek. — S kik megtapodván jussainkat, — Lopott biborban fénylenek... Verseghyt, a pálos szerzetest a Martinovics perben el is ítélik e fordítás miatt.

1879 február 14.-én Mac Mahon bukása után a Marseillaise hivatalos „Nemzeti himnusz”-szá lett.

Bár Rouget de Lisle megnyilatkozásai élete folyamán nem voltak az általa alkotott műhöz méltók, (Carnot már 1793-ban „polgáriatlan magatartása” miatt megfosztja állásától, 1814-ben a Bourbonok bevonulása alkalmával *Dieu sauve le Roi* címen ódát írt és három év múlva Artois grófjának tiszteletére heroikus dalt költ), 1836-ban Choisy le Roi-ban lefolyt temetésén hatalmas munkástömegek vettek részt és sirján felhangzott a szabadság éneke.

A Marseillaise az utolsó évtizedekben a francia imperializmus hivatalos nemzeti dala volt, amely megfosztotta igazi tartalmától, de napjainkban új értelmet nyerve, ismét alkalmazhatók Carlylenek róla írt szavai: „Felforralja a vért az erekben, a népek sirva és lángolva dalolják s ha felhangzik, akkor a halállal, a zsarnokkal és a pokollal is dacol szívük.” (*Lázár Vilmos*)

A MAI GYERMEK ÉS A KÖNYV (Ujváry Lajos könyve. A tanítás problémái. — Vajthó László szerk. könyvsorozat 14. sz.)

Első látásra azt hinnők, hogy valami pedagógiai határkérdésről van szó, de Ujváry Lajos könyve könnyen meggyőz róla, hogy a nevelésnek ez a lényeges kérdése a társadalmi válság egy komor kísérő jelensége. A